Sagaen of Thorsten hvite

Translation: O. A. Overland

Index

Sagaen om Thorsten hvite

1

En Mand hed Olve hvite; han var Søn af Osvald, Øksne-Tores Søn. Han var Lendermand i Norge og boede i Namdalen. Paa Grund af Haakon Jarls Efterstræbelser drog han bort derfra og- begav sig til Yrjar (Ørlandet) og døde der. Han havde en Son, som hed Torstein og blev kaldet Torstein hvite. Straks efter sin Faders Død drog han ud til Island med alt sit Gods og kom med sine Skibe ind i Vaapnfjord. Men da var Landnamstiden over hele Island forbi.

Paa Hov i Vaapnfjord boede der en Mand ved Navn Steinbjørn; han havde Tilnavnet korte. Hans Farbroder Eyvind Vaapne havde givet ham alt Landet mellem Vaapnfjordsaa og Vester-dalsaa. Steinbjørn førte en meget ødsel Husholdning.

Da Torstein fik vide, at alt Land tidligere var optaget, drog han til Steinbjørn og kjøbte Jord af ham. Han byggede nu Gaarden Topta-voll og boede der i nogle Vintre og blev en vel-staaende og agtet Mand.

Han havde kun i kort Tid været bosat Mand, da han tænkte paa at gifte sig, og hans Valg faldt paa Ingebjørg, Rodgeir Ravnssøn hvites Datter. Han fik hende, og med hende havde han fem Børn, nemlig Sønnerne Aanund, Tord og Torgils og Døtrene Torbjørg og Tora. Torgils tegnede sig til at blive en dygtig Mand.

Torstein blev efterhaanden meget rig. Med Steinbjørn korte gik det derimod tilagters, og han begav sig derfor til Torstein for at laane Penge af ham. Torstein var villig til det, og nu laaner han tilsidst saa mange Penge af Torstein, at hans Gods for en meget stor Del strøg med. Torstein synes nu, at det gaar tilbage med hans Skyldner, og han lod, som han ikke vidste, hvorledes han skulde faa sit Tilgodehavende; han kræver ham da for det.

Uden paa deres Mellomværende blev da, at Steinbjørn overlod Torstein sin Gaard Hov.

Denne flyttede nu derhen, kjøbte sig Godord og blev den største Høvding.

Han var den vennesæleste af alle Mænd, og da han havde boet i mange Vintre paa Hov, begav det sig i hans Hus, at Ingebjørg blev syg og døde.

Torstein tyktes, at dette var stor Skade; men han vedblev dog at drive sin Gaard ligesom tidligere.

2

Der var en Mand, som hed Tore. Han var Søn af Atle, som boede i Atlevik vestenfor Vandet. Der er nu Sauhuse.

Tore var gift med Brynjolv gamles Datter Aaslaug og havde med hende to Bjørn, Sønnen Einar og Datteren Olov.

Einar var en rask, men ikke storvoksen Kar, som gjerne vilde hæve sig op over alle andre, og derfor var han ikke synderlig vennesæl. Olov var den vakreste og vennesæleste Kvinde.

Da rammedes Torstein hvite af den Ulykke, at han fik saa slem Øienværk, at han mistede sit Syn. Han tyktes sig nu ude af Stand til at forestaa sit Gaardsstel, og han talte nu med sin Søn Torgils og bad ham overtage Bruget. Torgils sagde, at det ikke var mere end hans Skyl-dighed, at han ydede slig Hjælp, som han var god for. Hans Fader talte derefter med ham om, at han skulde gifte sig og beile til Olov Toresdatter. Det blev da ogsaa Ul det, og hun drog med ham til hans Gaard. De nærede inderlig Kjærlighed til hinanden og fik to Børn, en Søn, som hed Helge, og en Datter ved Navn Gudrun.

Torgils var da vel tyve Aar.

3

Rane hed en Mand, som havde Tilnavnet Guldhat; han var Torgils's Fosterfader og Olovs Frænde. Han havde hjemme paa Hov. Det var en meget overmodig Mand, og man sagde om ham, at han var slem at komme til Rette med. En anden Mand, som ogsaa havde hjemme paa Hov og var i Slægt med Hovsfolkenc, hed Torkel og blev kaklet Torkel Flette. Det var en stor og sterk Kar.

Torbjørn hed en Mand, som boede i Sveinungsvik; det er mellom Mjølrakkcsletten og Tistilsfjord. Torbjørn var en brav Mand, og havde gode Kræfter; han var en Ven af Torstein hvite.

Paa Skjæggestad i Knefilsdal boede der en Bonde, som hed Torfin; han eiede ogsaa en anden Gaard. Hans Kone hed Torgerd. De havde tre Sønner, af hvilke den ene hed Torstein og kald-tes Torstein fagre, den anden Einar og den tredie Torkel. De var alle haabefulde Mænd; men Torstein var dog den ypperste af dem. Han var fuldvoksen Kar paa den Tid, vor Saga omhandler.

Kraake hed en Mand, som boede paa Gaar-den Kraakeløk. Han var en velholden Mand og gift. Hans Kone hed Gudrun. De havde en Datter, som lied Helga; det var en overmaade vakker Kvinde, og hun holdtes for det bedste Gifte i hele Fljotsdalshered.

Saa er sagt, at Torstein fagre bad sin Fader om et Pengelaan og sagde, at han vilde drage bort fra Landet. Torfin fandt, at det var, som det burde være, og han skaffede ham det, han bad om.

Da nu Torstein havde ligget paa Reiser i nogle Sommere, havde han lagt sig adskilligt til bedste, og var bleven en anseet Mand. For hver Gang, han var ude, lagde han tilside noget af Godset, som han og hans Fader troede at behøve.

En Vaar, da Torstein havde været ude paa Island Vinteren over, kom Einar Toressøn til sin Fader og bad ham om Pengehjælp; han vilde gaa i Fællig med Torstein, sagde han. Torstein sagde, at han ikke vilde negte Einar at gaa i Fællig med sig, og giver ham Halvdelen i sit Skib; men han lod sig dog ogsaa merke med, at han ikke syntes videre om dette Fællesskab, da Einar havde et hadsk Sindelag. De slog sig da ihop og drog udenlands.

Torstein gjorde alt, for at Einar skulde blive hædret, og han tog først og fremst Hensyn til ham; men det gik alligevei saa, at af andre Mænd blev Torstein hædret mere end Einar af den Grund, at han viste sig at være en brav Mand og velvillig mod alle. Deres Fællesskab gik dog en Tid godt.

4

Saa fortæller man, at en Vinter, da Fostbrødrene var her ude paa Island, gav Torfin sig i Samtale med Torstein og spurgte ham, hvad hau agtede at tage sig til om Sommeren. Torstein sagde, at han vilde drage udenlands. Torfin ytrede da, at han heller saa, at han overtog Gaar-den sammen med ham. Men Torstein sagde, at han ikke havde nogen Lyst paa det; men saa meget Gods kunde han faa, som han

vilde have. Torfin lod ham nu vide, at han havde tænkt paa et Gifte for ham, og at han vilde beile til Helga Kraakesdatter for ham. Torstein sagde, at det Parti nok ikke var saa lige, da hun var Kraakes eneste Arving; men Torfin mente, at det var passende, baade hvad Ætten og andre Vilkaar angik. De for da hen og frembar denne Sag for Kraake; han sagde, at dette høvede sig rigtig godt. Derefter blev Frieriet frembaaret for Helga, og hun gav ikke noget afslaaende Svar. Der var Vidner tilstede, da Torstein fik Jaord.

Torstein vilde først drage udenlands; men saasnart han kom hjem, skulde Bryllupet staa.

Torstein og Einar for nu udenlands Medens de var paa Havet, fik Torstein den Sygdom, man kalder Skjørbug, og han blev da lidet arbeidsfør. Man bare lo af ham, og det var Einar Ophavs-mand til.

Da de kom til Norge, leiede de sig et Bur; men Torstein brød de sig lidet om. Han blev da liggende der hele Vinteren. Einar drev megen Spot med ham og lod kvæde Nidviser om ham.

Saa var det engang om Vaaren, at Einar kom hen til Torstein og bad ham om at skifte Godset med sig. Han sagde da, at hau vilde være alene om Skibet; han ytrede derhos, at det ikke saa ud til, at Torstein vilde komme til at drage udover til Island. Torstein sagde da, at det ikke var gaaet anderledes, end som han kunde have sluttet sig til af Einars Sindelag*.

Om Vaaren skiftede de da Godset, saaledes at Torstein laa i sin Seng og delte det, men Einar valgte.

Einar ladede nu Skibet og seilede om Sommerem ud til Island. Da han kom derhen, blev han spurgt om Tidender. Han sagde da, at grei Besked kunde han ikke give. Torstein var nu vel ikke død, dengang han reiste; men saa daar-lig var han dog, at der var liden Udsigt til, at han vilde komme tilbage. Einar red derefter til sin Fader, og han rakkede meget ned paa Torstein i alt, hvad han havde at fortælle om ham.

Om Høsten kom der et Skib ind i Reydefjord. Einar red da til Skibet og kjøbte Øst-manden til, at han skulde fortælle, at Torstein var død, og det gjorde baade han og de øvrige, som paa Skibet var.

Einar kom da hjem med Budskabet om Torsteins Død, og han sagde, at han havde faaet en styg Død.

5

Om Vinteren bad Einar sin Fader om, at han skulde beile for ham til Helga Kraakesdatter, og det sagde Tore, at han skulde gjøre. De for da hjemmefra og kom til Kraake, hvor Tore paa Einars Vegne frembar hans Frieri. Kraake sagde, at han føret vilde have Vished for, at Torstein var død; men naar han havde det, lod det til, at han nok vilde give Einar sin Datter. Tore sagde da, at det ikke var ganske i sin Orden, at Einar skulde vente paa Svar fra den samme Kvinde, som var bleven lovet Torstein straks. Men noget andet Svar vilde Kraake ikke give i denne Sag. Hermed drog da Fader og Søn hjem.

Men lidt senere red Einar nord til Hov, hvor han fortalte Torgils om sit Frieri, og sagde, at han havde faaet Afslag.

Rane var just tilstede, og han, sagde: @Lidet tjent er du med at have gode Framder, Einar, om du ikke faar denne Kvinde.@ Han mente og, at det ikke var synderlig bevendt med Torgils]s Venskab, om han agtede for intet den Skam, som var overgaaet Einar.

Torgils svarede hertil: @Jeg synes, at Kraake har baaret sig klogt ad, og saa vilde jeg ogsaa have gjort, om jeg havde været i hans Sted.@

Einar havde alene gjengivet Kraakes Ord, saaledes som de var faldne; men alligevel eggede Rane Torgils til at fare med ham,

Torgils sagde, at han var ræd for, at dette ikke vilde føre til noget godt, selv om Gifter-maalet maatte komme istand.

Siden for han og Einar til Kraake, og denne gav det samme Svar nu som før. Torgils sagde da: «Det maa saa være, at du raader for din Datter; men du kan dog ikke komme dig bort fra det, at man ikke giver dig Sag af en anden Grund.» Kraake svarede: «Det vil jeg ikke udsætte mig for.» Han fæstede Einar sin Datter og holdt hendes Bryllup.

Kraake skulde være aldeles fritaget for, at Forlovelsen med Torstein ikke blev staaende ved Lag.

6

Om Torstein er det nu at fortelle, at han blev frisk igjen.

Han gjorde sit Skib istand og kom ud til Reydefjord paa Island Sommeren efter, at Bryllupet havde staaet.

Han havde solgt sit Skib til Østmændene; han agtede nemlig nu at gifte sig med Helga og høre op med sine Reiser.

Da han kom til Island, spørger han straks alle de Forandringer, som her havde fundet Sted. Han for da til sin Fader; men alligevel lod han Skibssalget staa ved Magt.

Torstein lod sig ikke merke med noget; men om Vinteren kjøbte han sig et Skil), som stod oppe i Bolunghavnen, og rustede det fuld-kommen ud. Hans Brødre agtede at drage ud med ham; men de blev ikke saa snart færdige, da de først skulde reise omkring i Heredet for at indkræve sine Penge.

Østmændene bar sig ilde for, at de var nødte til at vente paa Torsteins Brødre, om de fik Bør. Torstein sagde da: «Jeg skal ride fra vort Skib for at opsøge dem og bede dem, om at de vil rappe sig; men I skal vente paa mig i mindst syv Dage.»

Torstein red da ind efter Øksarfjorden til Bolunghavnen, derfra op paa Mødredalsheien og ned til Vaapnfjord, derpaa over Smjørvatnsheien og saa over Broen over Jøkelsaa, over Fljots-dalsheien og øst over Lagaflljot, senere langs denne, til han tidlig om Morgenen kom frem til Atlevik.

Tore var faren til Skogs nede paa Budlung-volden og hans Huskarle med ham. Einar der-imod var hjemme og endnu ikke opstaaet, da Torstein kom udenfor Døren.

Ude stod en Kvinde, som hed Osk. Hun spurgte, hvad den Karen hed, som var kommen til Gaards.

Torstein sagde: «Jeg heder Sigurd, og jeg er Einar noget skyldig, som jeg nu vil afgjøre. Gaa ind og væk ham og bed ham om at komme ud.»

Torstein havde Spyd i Haanden og Uldhat paa Hovedet.

Konen vækkede Einar. Han spurgte, hvem det var, som kom, og hun svarede, at han kaldte sig Sigurd.

Einar stod da op, kippede Skoene paa Fødderne, slog en vid Kappe om sig og gik der-efter ud.

Da Einar kom ud paa Tunet, kjendte han straks Torstein, og han blev da noget ilde ved.

Torstein sagde da: «Jeg er nu kommen hid for at høre efter, hvilke Bøder du vil betale mig, for at du drev Spot med min Skjørbug, da vi var ude paa Sjøen og gjorde Nar af mig sammen med dine Skibsfolk. Jeg skai nøie mig med lidet.»

Einar svarede: «Kræv først alle andre, som lo af dig, og hvis de bøder, skal ogjeg gjøre det»

«Jeg er ikke i slig Nød for Penge, at jeg skulde søge dem alle op,» mente Torstein; «men det vil jeg, at du skal bøde for dig.»

Einar sagde, at han betalte ingen Bøde, og dermed vendte han sig for at gaa ind i sin Sovestue.

Torstein bad ham bie lidt og ikke skynde sig saa fort hen til Helgas Seng.

Men Einar gav ingen Agt paa det, han sagde. Saa stødte Torstein til Einar med Spydet; det gik da tvers gjennem ham, og han tumlede død ind i Stuen.

Torstein bad Tjenestekvinden om at drage Omsorg for Einar og red tilbage den samme Vei, han var kornmon.

Han red vester over Halsen til Torbjørns Sæter, som laa mellem Mjølrakkesletten og Orm-aaen.

Han spurgte, om hans Brødre var komne; men Torbjørn sagde, at det var de ikke.

Torstein sagde ham da, hvad der var hændt, og bad ham sige til Brødrene, at de skulde skynde sig til Skibet, og Torstein red selv nu did.

Tjenestekvinden sendte Bud til Tore og meldte ham, at hans Søn Einar var bleven dræbt.

Tore skyndte sig da og for nord til Vaapn-fjord med to af sine Huskarle og satte paa et Skib over Våndet til Hov. Her fortalte han Hovsmændene om Einars Drab. Torgils sagde, at han havde skjønt, det vilde bære galt afsted> dengang Einar fik Helga.

De bad ham nu ride med, og han sendte Bud efter sine Heste. Rane lod ham da ogsaa høre, at det maatte skorte ham paa Mod, om han sinkede Færden.

Tore vendte om igjen, og det gjorde han efter Torgils’s Raad; men hans Huskarle for med Torgils, og de var syv i Følge.

7

Morgenen efter, at Torstein havde været paa Sæteren hos Torbjørn, kom hans Brødre derhen.

De spiste sin Dagverd der og lagde sig siden til at sove. Torbjørn søgte at faa dem til at lade dette være og sagde dem Einars Drab og Torsteins Budsending; men selv var han en Ven af begge Parter. Lidt efter kom Torgils selv syvende paa Sæteren. Torbjørn vækkede da Brødrene og sagde dem, at Torgils var kornmon. De kunde nu ingensteds komme.

Torbjørn raadede dem da til, at de skulde grave en dyb Grøft inde i Sælet lige ved Døren. «Men jeg skal staa i Døren,» sagde han. De gjorde da saa.

Torgils og hans Mænd kom nu hen til Sælet. De tyktes sig vide, at Brødrene maatte være derinde, da der stod Heste udenfor, som var trætte, og Kløverne nylig var tagne af dem.

«Jeg ved,» sagde Torgils, «at de er her.»

«Du er den gløggeste Kar,» sagde Torbjørn; «men her er Brødrene ikke, som du siger. Men jeg lod Hestene mine fare efter Ved, og jeg har netop taget Kløven af dem. De er just komne fra Vinterhusene, men før drog de Ræktømmer fra Fjæren til Sveinungsvik, hvor jeg bygger en Skaale. Hestene er mine.»

Torgils svarede, at han ikke troede dette. «Far fra Døren», sagde han, «saa vi faar ransage Sælet.»

«Det gjør jeg ikke, siden I ikke vil tro, hvad jeg siger,» sagde han.

«Dræb ham, hvis han ikke vil gaa bort fra Døren,» sagde Bane. «Det vilde min Fader synes ilde ora», mente Torgils.

Da tilbød Torkel Flette sig at fare bag Huset og siden springe ned fra Taget mellom Torbjørn og Døren; derefter vilde han bære ham bort fra denne og udfor Bakken. Torgils bad ham om at gjøre dette. Torkel gjorde, som han havde sagt. Torbjørn blev paa denne Vis baaren bort fra Sælsdøren, og siden bandt man ham.

Derefter gik de frem mod Døren; men her blev de uenige om, hvem der først skulde gaa ind.

Men da Torgils hørte dette, sagde han: «Ikke høit staar Modet hos os nu, hvis vi ikke tør gaa ind.»

Dermed satte da Torgils afsted. Torbjørn søgte at holde ham tilbage og sagde, at han skulde lade være at gaa ind. Men han ænsede ikke, hvad han sagde.

Han holdt Skjoldet over sit Hoved, for saa ind og løb i Grøften, og der dræbte Brødrene ham.

Siden rev Torgils’s Fæller Taget af Sælet, og de angreb nu Brødrene en Stund.

Bane laa oppe paa Væggen af Sælet og keg ind; da blev han stukket med et Spyd i Haanden.

Brødrene forsvarede sig baade vel og tappert; men tilsidst faldt de begge med megen Berømmelse. Der faldt og begge Tores Huskarle, og Torgils Torsteinssøn var den tredie. Han var da treti Aar gammel.

Efter Kampen blev Torbjørn løst af Baan-dene; han førte alle Brødrenes Varer ned til Skibet i Bolunghavn og fortalte Torstein, hvad der var hændt. Torstein sagde, at Torbjørn havde baaret sig vel ad, og de skiltes nu med meget Venskab.

Torstein for udenlands om Sommeren og var borte i fem Aar. Han kom i megen Anseelse hos Høvdinger og var agtet for at være den raskeste Mand.

Rane Guldhat kom hjem til Hov og fortalte Torstein hvite, at Torfins to Sønner var faldne og ligeledes Tores to Huskarle. «Men hvor er min Søn Torgils?» spurgte Torstein. Kane sva-rede: «Han er ogsaa falden.» «Som en Djævel fortæller du, hvad der er skeet,» sagde Torstein, «og ondt er der bestandig fulgt med dig og alle dine Raad.

Da dette spurgtes, tyktes Folk, at dette var en stor Tildragelse. Men om Sommeren efter blev der reist Sag mod Torstein Torfinnssøn, og han blev lyst fredløs for Drabet paa Einar.

Broddhelge var tre Vintre gammel, da hans Fader blev dræbt, og var allerede da langt fremme, til saa ung at være.

Da de fem Aar var forledne, for Torstein Torfinnssøn ud til Island og kom med sit Skib ind i Midfjord. Han red straks selv anden op til Hov.

Broddhelge var da otte Vintre gammel. Han legte ude paa Laden og bød dem blive der.

Torstein spurgte ham om, hvorfor han ind-bød Gjæster. Han svarede, at han eiede alt der i Fællesskab med. Farfaderen. Derefter gik Torstein Torfinssøn ind.

Torstein hvite kjendte Tæven af Farmænd og spurgte, hvem der var kommen.

Torstein Torfinssøn siger da, som sandt var.

Torstein hvite sagde: «Synes du ikke, at min Hjertesorg kan være stor nok, siden du endda hjemsøger mig gamle og blinde Mand?»

«Ikke var sligt Grunden til mit Komme,» sagde Torstein Torfinssøn;

8

Helge voksede op hos sin Fosterfader Torstein hvite. Han blev en stor og sterk Mand, der gjorde gode Fremskridt, blev vakker og førte sig som en Høvding; han var ikke meget snak-som som Barn og var allerede i sine unge Aar stridig og vanskelig at komme til Rette med, men derhos betænksom og lunefuld.

En Dag, da Kvæget var samlet paa Melk-ningspladsen paa Hov, kom der en stor og olm Okse did. Hjemme var der før en stor Okse, som tilhørte Helge og hans Farfader. Helge var just tilstede og saa, at Okserne gik løs paa hinanden og stangedes, og at Hjemmeoksen kom tilkort for Stølsoksen. Da nu Helge saa dette, gik han ind og fandt frem store Isbrodder og bandt dem foran i Panden paa Hjemmeoksen. De tog nu til at stanges ligesom før, helt til Hjemmeoksen stanger den anden ihjel, idet den borer Brodderne i Panden paa den. Dette syntes Folk var et godt Puds, som Helge havde fundet paa, og af dette fik han sit Tillægsnavn, idet han kaldtes Brodd-Helge. Thi dengang tyktes det Folk særdeles heldigt at have to Navne; det var nemlig Folks Tro, at den, som havde det, vilde leve længere end andre. Det var nu ogsaa let at se, at Helge vilde blive en stor Høvding, som ikke taalte nogen ved Siden af sig.

Torstein hvite levede endnu en Vinter, efterat Torstein fagre var taget bort. Han fik det Ord efter sig, at han havde været en i Sandhed stor Mand.

Geite i Krossvik havde Halkatla, som var Datter af Tidrande gamle, som var Søn af Ketil Trym, Geites og Halkatlas Søn.

Mellem Geite og Brodd-Helge var der i Førstningen stort Venskab, men det aftog, efter hvert som det led, og afløstes tilsidst af fuld-komment Fiendskab, saaledes som der berettes i Vaapnfjordingernes Saga.

Her ender Fortællingen om Torstein hvite.